

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ
 (15) وَ قَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ
 (16) اصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَ اذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ذَا
 الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ (17) إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ
 يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَ الْإِشْرَاقِ (18) وَ الطَّيْرُ
 مَحْشُورَةٌ كُلُّ لَّهُ أَوَّابٌ (19) وَ شَدَدْنَا مُلْكَهُ وَ آتَيْنَاهُ
 الْحِكْمَةَ وَ فَضَّلَ الْخِطَابِ (20) وَ هَلْ أَتَاكَ نَبَأُ
 الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ (21) إِذْ دَخَلُوا عَلَى
 دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى
 بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَ لَا تُشْطِطْ
 وَ اهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ (22) إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ
 تِسْعٌ وَ تِسْعُونَ نَعْجَةً وَ لِي نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ

أَكْفَلْنِيهَا وَ عَزَّنِي فِي الْخِطَابِ (23) قَالَ لَقَدْ
 ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ
 الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
 وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَ ظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا
 فَتْنَاهُ فَاستَغْفَرَ رَبَّهُ وَ خَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ (24) فَغَفَرْنَا
 لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَ حُسْنَ مَّآبٍ (25)
 يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ
 النَّاسِ بِالْحَقِّ وَ لَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ
 اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ
 شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ (26)

These (to-day) only wait for a single mighty blast, which (when it comes) will brook no delay. They say: "Our Lord! Hasten to us our sentence (even) before the day of account!" Have patience at what they say, and remember our servant David, the man of

strength: for he ever turned (in repentance to Allah). It was We that made the hills declare, in unison with him, Our praises, at eventide and at break of day, and the birds gathered (in assemblies): all with him did turn (to Allah). We strengthened his kingdom, and gave him wisdom and sound judgment in speech and decision. Has the story of the disputants reached thee? Behold, they climbed over the wall of the private chamber; when they entered to David, and he was terrified of them, they said: "Fear not: we are two disputants, one of whom has wronged the other: decide now between us with truth, and treat us not with injustice, but guide us to the even path. "This man is my brother: he has nine and ninety ewes, and I have (but) one: yet he says, 'Commit her to my care, ' and he overcame me in the argument." (David) said: "He has undoubtedly wronged thee in demanding thy (single) ewe to be added to his (flock of) ewes: truly many are the partners (in business) who wrong each other: not so do those who believe and work deeds of righteousness, and how few are they?" ... And David gathered that We had tried him: he asked forgiveness of his Lord, fell down, bowing (in prostration), and turned (to Allah in repentance). So We forgave him this (lapse): he enjoyed, indeed, a near approach to Us, and a beautiful place of (final) return. O David! We did indeed make thee a vicegerent on earth: so judge thou between men in truth (and justice): Nor follow thou the lusts (of thy heart), for they will mislead thee from the path of Allah: for those who wander astray from the path of Allah, is a chastisement grievous, for that they forget the day of account.

یہ لوگ بھی بس ایک دھماکے کے منتظر ہیں جس کے بعد کوئی دوسرا دھماکا نہ ہوگا۔ اور یہ کہتے ہیں کہ اے ہمارے رب، یوم الحساب سے پہلے ہی ہمارا حصہ

ہمیں جلدی سے دے دے۔ اے نبیؐ، صبر کرو اُن باتوں پر جو یہ لوگ بناتے ہیں، اور ان کے سامنے ہمارے بندے داؤدؑ کا قصہ بیان کرو جو بڑی قوتوں کا مالک تھا۔ ہر معاملہ میں اللہ کی طرف رجوع کرنے والا تھا۔ ہم نے پہاڑوں کو اس کے ساتھ مسخر کر رکھا تھا کہ صبح و شام وہ اس کے ساتھ تسبیح کرتے تھے۔ پرندے سمٹ آتے، سب کے سب اُس کی تسبیح کی طرف متوجہ ہو جاتے تھے۔ ہم نے اس کی سلطنت مضبوط کر دی تھی، اس کو حکمت عطا کی تھی اور فیصلہ کن بات کہنے کی صلاحیت بخشی تھی۔ پھر تمہیں کچھ خبر پہنچی ہے اُن مقدمے والوں کی جو دیوار چڑھ کر اُس کے بالا خانے میں گھس آئے تھے؟ جب وہ داؤدؑ کے پاس پہنچے تو وہ انہیں دیکھ کر گھبرا گیا۔ انہوں نے کہا "ڈریے نہیں، ہم دو فریق مقدمہ ہیں جن میں سے ایک نے دوسرے پر زیادتی کی ہے۔ آپ ہمارے درمیان ٹھیک ٹھیک حق کے ساتھ فیصلہ کر دیجیے، بے انصافی نہ کیجیے اور ہمیں راہ راست بتائیے۔ یہ میرا بھائی ہے اس کے پاس ننانوے دنیاں ہیں اور میرے پاس صرف ایک ہی دُنیا ہے۔ اس نے مجھ سے کہا کہ یہ ایک دُنیا بھی میرے حوالے کر دے اور اس نے گفتگو میں مجھے دبا لیا۔" داؤدؑ نے جواب دیا، "اس شخص نے اپنی دُنیاؤں کے ساتھ تیری دُنیا ملا لینے کا مطالبہ کر کے یقیناً تجھ پر ظلم کیا، اور واقعہ یہ ہے کہ مل جل کر ساتھ رہنے والے لوگ اکثر ایک دوسرے پر زیادتیاں کرتے رہتے ہیں، بس وہی لوگ اس سے بچے ہوئے ہیں جو ایمان رکھتے اور عمل صالح کرتے ہیں، اور ایسے لوگ کم ہی ہیں۔" (یہ بات کہتے کہتے) داؤدؑ سمجھ گیا کہ یہ تو ہم نے دراصل اس کی آزمائش کی ہے، چنانچہ اس نے اپنے رب سے معافی مانگی اور سجدے میں گر گیا اور رجوع کر لیا۔ تب ہم نے اس کا وہ قصور معاف کیا اور یقیناً ہمارے ہاں اس کے لیے تقرب کا مقام اور بہتر انجام ہے۔ (ہم نے اس سے

کہا) "اے داؤد، ہم نے تجھے زمین میں خلیفہ بنایا ہے، لہذا تو لوگوں کے درمیان حق کے ساتھ حکومت کر اور خواہش نفس کی پیروی نہ کر کہ وہ تجھے اللہ کی راہ سے بھٹکا دے گی۔ جو لوگ اللہ کی راہ سے بھٹکتے ہیں یقیناً ان کے لیے سخت سزا ہے کہ وہ یوم الحساب کو بھول گئے۔"

ये लोग भी बस एक धमाके के मुन्तज़िर हैं जिसके बाद कोई दूसरा धमाका न होगा | और ये कहते हैं कि ऐ हमारे रब, यौमुल-हिसाब से पहले ही हमारा हिस्सा हमें जल्दी से दे दे | ऐ नबी, सब करो उन बातों पर जो ये लोग बनाते हैं, और इनके सामने हमारे बन्दे दाऊद का किस्सा बयान करो जो बड़ी कुव्वतों का मालिक था | हर मामले में अल्लाह की तरफ़ रुजूअ करनेवाला था | हमने पहाड़ों को उसके साथ मुसख़्खर कर रखा था कि सुबह व शाम वे उसके साथ तस्बीह करते थे | परिन्दे सिमट आते, सब के सब उसकी तस्बीह की तरफ़ मुतवज्जेह हो जाते थे | हमने उसकी सल्तनत मज़बूत कर दी थी, उसको हिकमत अता की थी और फैसलाकुन बात कहने की सलाहियत बख़शी थी | फिर तुम्हें कुछ ख़बर पहुँची है उन मुक़द्दमेवालों की जो दीवार चढ़कर उसके बालाखाने में घुस आए थे? जब वे दाऊद के पास पहुँचे तो वह उन्हें देखकर घबरा गया | उन्होंने कहा, "डरिए नहीं, हम दो फ़रीके-मुक़द्दमा हैं जिनमें से एक ने दूसरे पर ज़्यादती की है | आप हमारे बीच ठीक-ठीक हक़ के साथ फैसला कर दीजिए, बेइनसाफ़ी न कीजिए और हमें राहे-रास्त बताइए | यह मेरा भाई है, इसके पास निनानवे दुंबियाँ हैं और मेरे पास सिर्फ़ एक ही दुंबी है | इसने मुझसे कहा कि यह एक दुंबी भी मेरे हवाले कर दे और इसने गुफ़्तगू में मुझे दबा लिया |" दाऊद ने जवाब दिया, "इस शख्स ने अपनी दुंबियों के साथ तेरी दुंबी मिला लेने का मुतालबा करके यक़ीनन तुझपर बड़ा जुल्म किया, और वाकिआ यह है कि मिल-जुलकर साथ रहनेवाले लोग अकसर एक-दूसरे पर ज़्यादतियाँ करते रहते हैं, बस वही लोग इससे बचे हुए हैं जो ईमान रखते और अमले-सालेह करते हैं, और ऐसे लोग

~~~~~

कम ही हैं ।” (यह बात कहते-कहते) दाऊद समझ गया कि यह तो हमने दरअसल उसकी आजमाइश की है, चुनाँचे उसने अपने रब से माफ़ी माँगी और सजदे में गिर गया और रुजुअ कर लिया । तब हमने उसका वह कुसूर माफ़ किया और यकीनन हमारे हाँ उसके लिए तक़्रूब का मक़ाम और बेहतर अंजाम है । (हमने उससे कहा) “ऐ दाऊद, हमने तुझे ज़मीन में खलीफ़ा बनाया है, लिहाज़ा तू लोगों के दरमियान हक़ के साथ हुक्मूत कर और खाहिशे-नफ़्स की पैरवी न कर कि वह तुझे अल्लाह की राह से भटका देगी । जो लोग अल्लाह की राह से भटकते हैं यकीनन उनके लिए सख़्त सज़ा है कि वे यौमल-हिसाब को भूल गए ।”